HET NATIONAAL MUSEUM VORMEN WE TEZAMEN

Momo

...Heroudini met de opbouw van Rei Momo 2003...

Ieder jaar, gedurende Carnaval, keert Koning 'Rei' Momo terug in een ander jasje. En op Curaçao komt hij weer anders voor de dag dan op Aruba, en voor de kinderen weer anders dan voor de volwassenen.

Begonnen als 'doodgewone' pop gemaakt van oude kleren en gevuld met zaagsel en klappertjes, wordt hij nu voorzien van prachtige kleding en gevuld met professioneel vuurwerk. Dit jaar wordt Momo maar liefst 7 meter lang! Koning Momo is geen pop, hij is een mens, of preciezer: een man. Of op zijn minst een pop die leeft. Dat komt omdat er rondom de pop veel leven is, aldus Henry Bethencourt (alias Heroudini) die ieder jaar Koning Momo nieuw leven in blaast... en dat leven ook weer beëindigt.

Momo leeft zodra hij in het publiek komt. Mensen zingen voor hem, zeggen hem vaarwel of roepen allerhande dingen naar hem. Koning Momo verschijnt nu niet meer in de Grote Optocht omdat mensen hem wilden stelen of zelfs begonnen te slaan. Sommigen nemen na de verbranding van Momo wat as of kool van hem mee, ze geloven in de kracht ervan. Koning Momo heeft altijd een boek in zijn hand, een testament waarin staat wat hij wil na zijn dood. De manier waarop Momo verbrandt, zegt vaak iets over de toekomst. Momo geeft een sein wat er gaat gebeuren wanneer bepaalde ledematen juist wel of niet willen verbranden. Veel mensen geloven daar volgens Heroudini niet in, maar voor hem staat het vast dat Koning Momo over mysterieuze krachten beschikt. Naast een testament draagt Koning Momo een kroon.

Heroudini, van oorsprong fakir en goochelaar en eigenaar van Heroudini Firepower, maakt – nu samen met zijn zoon - Rei Momo niet alleen voor Curaçao (voor de Grote Optocht, voor Kindercarnaval en Banda 'bou) maar ook voor Aruba en St. Maarten. Momo kent vele gezichten. Vroeger diende het hoofd van Momo op de prins te lijken, tegenwoordig lijkt hij meer op, bijvoorbeeld, politieke figuren. Hij dient in ieder geval op iemand te lijken, maar kan zich kleden als bijvoorbeeld Arabier of zich keurig vertonen in een kostuum. Zijn gezicht wordt gemaakt van gips. Het constante aan Momo, naast testament en kroon, is dat hij altijd verschijnt als man.

Koning Momo is niet uniek op onze eilanden. In de stad Ponce bijvoorbeeld in Puerto Rico draait Carnaval zelfs om Koning Momo. Hij staat symbool voor een slechte vorst en wordt ieder jaar met lekker eten en drinken naar de stad gelokt. Daar wordt hij vervolgens vermoord. Ook Brazilië kent Koning Momo, vertegenwoordigd door een echte persoon in plaats van een pop. In de stad Recife begint het Carnaval officieel met een fanfare waarmee Koning Momo wordt verwelkomd. In Barranquilla, aan de Colombiaanse kust, leeft Rey Momo al sinds 1888. Daarvoor wordt jaarlijks een man benoemd die zich inzet voor het behoud van de lokale Carnavalstradities. Waar de naam 'Momo' vandaan komt is niet helemaal duidelijk. Misschien is zijn naam afgeleid van de (nare) Griekse God Momos, maar het oude Rome kende ook de god Momo, de personificatie van boertige kritiek en intelligente grappen.

De Curaçaose Momo

Wat precies de oorsprong is van de Curaçaose Momo verdient nader onderzoek. Heroudini noemt in dit verband de vroegere Maskerades en *Batimentu di Huda*, slaan van een pop met de symboliek van een Judas figuur. Vlak na de tweede wereldoorlog waren er al carnavalvieringen op Curaçao waarbij poppen werden verbrand. Carnaval was in die tijd iets voor mensen met geld. Er zouden door hen allerlei Momo's van oude kleren gemaakt zijn. En zij noemden deze poppen ook Momo. Heroudini herinnert zich een Momoverbranding op het Wilhelminaplein, in het jaar dat Alberto Badaraco prins Carnaval was. In 1951 introduceerde Heroudini zijn eerste Momo op Curaçao en in 1954 op Aruba. In 1971, toen het carnaval in de huidige opzet van start ging, zag Heroudini's eerste 'moderne' Momo het levenslicht. Het verhaal van Koning Momo gaat helemaal terug naar het bijbelse tijdperk van Jonas en de walvis, aldus Heroudini. Het was een tijd van zonden: er was veel alcoholmisbruik en overspel. God liet weten dat het afgelopen moest zijn met deze zonden anders zou hij de stad verwoesten.

...Momo in 2003 ...

De mensen toonden berouw en alvorens zij de vasten inluidden, zou er een soort parade hebben plaatsgevonden. In die parade liep een gemaskerde koning mee, als symbool voor de zonden. Niemand weet wie die gemaskerde figuur was, maar hij werd verbrand.

Ook bij ons wordt Koning Momo verbrand, en wel op de dag voor Aswoensdag om 12 uur 's nachts. De eer is aan Heroudini zelf om Momo in vuur en vlam te zetten. Heroudini spuwt vuur naar Momo, die, met zijn brandbare kleding en huid van kranten, geraamte van hout en organen van vuurwerk, al snel vlam vat. Koning Momo sterft en na zijn dood is carnaval voorbij. Daar staat Koning Momo immers symbool voor. Hij vertegenwoordigt die elementen die uitgebannen dienen te worden voordat het vasten begint. Het feestvieren dient op te houden, de muziek te stoppen. Maar die traditie lijkt aan kracht in te boeten. Rei Momo leeft en sterft voor Carnaval, maar Carnaval leeft, tot spijt van Heroudini, niet meer voor Rei Momo.

Bronnen:

Interview met Henry Bethencourt (alias Heroudini)
'Rei Momo', Amigoe (Carnavalseditie), 09-02-02
Websites van Radio Nederland Wereldomroep, Curaçao Carnival Foundation, El Heraldo, 17 – 20 – 2004 . Ansano, (e-mail aan NAAM), 16-01-04

Tekst: Ellen Evenhuis. Foto: archief Denny Bethencourt. De serie 'Het Nationaal Museum vormen we tezamen' verschijnt ook in Extra en The Daily Herald. Reacties op en suggesties voor bijdragen zijn van harte welkom. U kunt het Nationaal Archeologisch-Antropologisch Museum bereiken op de Rouvilleweg 7, telefoon (09) 462.1933, fax (09) 462.1936 e-mail: naam@curacao.com